

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jiřího Pally, v právní věci žalobce: **Ing. J. P.**, zastoupeného Mgr. Petrem Jindřichovským, advokátem se sídlem Krakovská 25, Praha 1, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 24. 10. 2005, č.j. X, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2006, č. j. 1 Cad 113/2005 – 45,

t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2006, č. j. 1 Cad 113/2005 – 45, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále též „stěžovatel“) se včas podanou kasační stížností domáhá zrušení shora označeného rozsudku Městského soudu v Praze, jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované. Rozhodnutím žalované ze dne 24. 10. 2005, č. X přiznala žalovaná žalobci starobní důchod od 30. 4. 2005 podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 155/1995 Sb.“) tak, že starobní důchod žalobce činí 10 432 Kč měsíčně.

V odůvodnění rozhodnutí žalovaná uvedla, že podle § 13 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle platných předpisů před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let. Jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba jen pokud bylo

za ni zaplacen pojištění, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného. Článek V (odst. 4) zákona č. 134/1997 Sb. ve znění pozdějších předpisů umožňoval zaplatit za dobu zaměstnání v cizině před 1. 1. 1996 (tj. i za dobu studia před 1. 5. 1990) pojištění na důchodové pojištění, zároveň však stanovil časové omezení k zaplacení pojistného, a to do 31. 12. 1999. Po uplynutí této lhůty již tedy není možné pojištění na důchodové pojištění za dobu zaměstnání v cizině (včetně studia) před 1. 1. 1996 doplatit.

V žalobě proti tomuto rozhodnutí žalobce vyslovil nesouhlas s vyměřením jeho důchodu, neboť mu nebyla zhodnocena doba studia v Polsku. Uvedl, že na základě oznámení rektorátu Univerzity 17. listopadu ze dne 6. 11. 1962 byl vyslán ke studiu v Polsku, vysokoškolské studium ukončil dne 2. 4. 1966. Dne 22. 8. 2005 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy rozhodnutí č.j. 10010/05-30 o tom, že jeho studium v oboru výpočetní technika na Politechnika Warszawska w Warszawie, Polsko od 15. 11. 1962 do 21. 4. 1966 je postaveno na roveň studia na vysokých školách v České republice. Pro účely zákona č. 155/1995 Sb. je tak studium stěžovatele v Polsku potřeba považovat za studium na vysoké škole v České republice. V době ukončení studia v Polsku bylo žalobci 22 let, tzn. že nepřekročil zákonnou délku pro náhradní dobu pojištění tj. dobu studia po dobu prvních 6 let po dosažení věku 18 let. Žalobce byl přesvědčen, že ho žalovaná svým rozhodnutím, ve kterém nezapočetla náhradní dobu pojištění za 4 roky jeho vysokoškolského studia, poškodila zkrácením na jeho nároku.

Z vyjádření žalované k žalobě vyplývá, že žalobce uplatnil dne 21. 2. 2005 žádost o přiznání starobního důchodu podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb. s datem přiznání od 30. 4. 2005 a v žádosti uvedl mimo jiné i dobu studia od 1. 9. 1960 do 30. 11. 1962 na ČVUT Praha a od roku 1962 do 12. 4. 1966 Polytechniku ve Varšavě. Žalovaná však žalobci zhodnotila pouze dobu studia na území České republiky. Žalovaná poukázala na znění § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. a čl. V. odst. 4 zákona č. 134/1997 Sb. a § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb. a dovodila, že platná právní úprava podmiňuje hodnocení doby studia v cizině (doby zaměstnání v cizině) před 1. 5. 1990 zaplacením pojistného. Platbu však bylo nutné realizovat do zákonem stanoveného termínu do 31. 12. 1999. Další možnosti zhodnocení studia v Polsku je posouzení v kontextu mezinárodních dokumentů, respektive podle Úmluvy mezi Československou republikou a Polskou republikou o sociálním pojištění ze dne 5. 4. 1948, č. 261/1948 Sb. Podle čl. 14 Úmluvy se u osob jež byly pojištěny postupně v obou státech v důchodovém pojištění a nebo v náhradním zařízení tohoto pojištění, sečtou doby příspěvkové a doby náhradní pro dosažení čekací doby, pro zachování nebo obživení čekatelství, pro přípustnost dobrovolného pokračování pojištění a pro vznik pojistné povinnosti. Doby získané na podkladě téhož způsobu zaměstnání v obou státech se sečtou, je-li určité trvání takového zaměstnání podmínkou přiznání důchodu. Dle odst. 2 téhož článku nastane-li pojistný případ, poskytují nositelé obou států důchod, na něž je nárok podle vnitrostátních předpisů přihlížejíce k odst. 1 tohoto článku. Doba studia žalobce v Polské republice by tedy mohla jako doba pojištění žalobci zhodnocena pouze na podkladě polského nositele pojištění, které by polský nositel potvrdil a zhodnotil podle svých právních předpisů.

Městský soud v Praze vyslovil, že v souzené věci je nesporné, že žalobce studoval v době od 15. 11. 1962 do 21. 4. 1966 na vysoké škole v Polsku a za uvedenou dobu nebylo zaplacen pojištění. Podle § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem

s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba jen pokud bylo za ní zaplacen pojištění a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného. Podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb. se zaměstnáním rozumí studium po skončení povinné školní docházky. Soud tak dovodil, že hodnocení doby zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990 je podmíněno zaplacením pojistného na důchodové pojištění podle čl. V. odst. 4 zákona č. 134/1997 Sb. Rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o uznání charakteru studia v cizině, které předložil žalobce, je při posuzování podmínky zaplacení pojistného irelevantní. Vzhledem k tomu, že žalobce ve stanovené lhůtě pojištění nezaplatil, není splněna jedna z podmínek pro hodnocení doby studia v cizině, a proto žalovaná postupovala správně, pokud dobu studia žalobce na území Polské republiky do nároku na důchod nezhodnotila. Tato doba studia by mohla být jako doba pojištění zhodnocena na podkladě potvrzení polského nositele pojištění. V žalobě však není uvedena námitka, která by prokazovala předložení požadovaného potvrzení.

Městský soud proto žalobu v souladu s ust. § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“) zamítl.

V kasační stížnosti stěžovatel uplatnil důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1) písm. a) s. ř. s. a poukázal na ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., jenž stanoví, že za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to po dobu prvních šesti let od tohoto studia po dosažení věku 18 let. Podle stěžovatele se tak studium považuje za náhradní dobu pojištění, aniž by došlo k rozlišení studia na území České republiky či v cizině. Stěžovatel je toho názoru, že pro posouzení jeho případu je ust. § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. v poměru speciality vůči ust. § 13 odst. 1 téhož zákona a mělo být žalovanou aplikováno.

V době studia stěžovatele v zahraničí, tj. od roku 1962 do roku 1966, nebylo možné, aby toto studium začal student o své vůli, stěžovatel byl ke studiu v zahraničí vyslán. Stěžovatel již v žalobním řízení doložil, že jeho studium je postaveno na roveň studiu na vysokých školách v České republice a to ve smyslu ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb. Stěžovatel se z těchto důvodů nikdy nevymykal vnitrostátním předpisům České republiky a jeho vyslání ke studiu (které sám neinicioval, nezajišťoval ani neorganizoval) mu nemůže být přičítáno k tíži stejně tak jako skutečnost, že pojištění mělo být hrazeno i za studenty, kteří byli vysláni studovat do Polské lidové republiky. Pokud tomu tak nebylo, nelze tuto skutečnost posuzovat v neprospěch stěžovatele. Stěžovatel je informován, že studentům, kteří byli v tutéž dobu vysláni do tehdejšího SSSR, byla tato doba uznána a zhodnocena v rámci výpočtu starobního důchodu.

V souvislosti s Úmluvou mezi Československou republikou a Polskou republikou o sociálním pojištění ze dne 5. 4. 1948 č. 261/1948 Sb. stěžovatel poukazuje na nálezy Ústavního soudu České republiky, publikovaný pod spis zn. IV ÚS 158/04, neboť žádná mezinárodní smlouva mezi dvěma státy nemůže být na újmu českému občanovi ve výši jeho důchodových nároků.

Stěžovatel proto navrhl, aby rozsudek Městského soudu v Praze byl zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila s názorem Městského soudu v Praze a na podporu svého tvrzení dále odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 4. 2004, č.j. 3 Ads 45/2003, ve kterém byla řešena obdobná situace a který dle žalované dopadá na projednávanou věc.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatel v ní namítá důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.; rozsahem a důvody kasační stížnosti je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán. Nejvyšší správní soud neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud vyšel z následujícího právního a skutkového posouzení věci:

Z obsahu dávkového spisu bylo zjištěno, že stěžovatel uplatnil dne 28. 2. 2005 žádost o starobní důchod s tím, aby mu byl důchod přiznán od 30. 4. 2005. V žádosti je mimo jiné uvedeno, že v době od 1. 9. 1960 do 30. 11. 1962 studoval na ČVUT Praha, v době od roku 1962 do 12. 4. 1964 na Polytechnice ve Varšavě.

Podle osobního listu důchodového pojištění ze dne 5. 5. 2005 má stěžovatel hodnocenou dobu od 30. 11. 1962 do 1. 9. 1967 pouze v rozsahu 92 dnů jako zaměstnání (od 1. 8. 1963 – 31. 8. 1963, od 1. 7. 1964 do 31. 7. 1964, od 1. 9. 1964 do 30. 9. 1964). Dobu od 30. 11. 1962 do 1. 9. 1967 jako dobu studia nemá hodnocenou vůbec.

Stěžovatel se dovolává toho, aby mu byla zhodnocena doba od 15. 11. 1962 do 21. 4. 1966. K této době uvádí, že byl studentem vysoké školy v Polsku.

V obsahu dávkového spisu se dále nachází přípis rektorátu Univerzity 17. listopadu v Praze ze dne 6. 11. 1962 z něhož plyne, že stěžovateli bylo oznámeno, že byl definitivně schválen k vyslání ke studiu v Polské lidové republice s tím, že odjezd bude ve středu dne 14. 11. 1962. Dále se ve spise nachází xerokopie vysokoškolského diplomu stěžovatele ze dne 12. 4. 1966.

Nejvyšší správní soud v posuzované věci úvodem k charakteru posuzované doby předesílá, že stěžovatel byl vyslán v roce 1962 ke studiu do Polska, kde dne 2. 4. 1966 ukončil vysokoškolské studium a získal titul magistr inženýr (Mgr. Ing.).

Vyslání stěžovatele Ministerstvem školství ke studiu se v jeho případě řídilo vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 103/1967 Sb. ze dne 26. 9. 1967 o Dohodě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Polské lidové republiky o výměně studentů a absolventů vysokých škol. Tato Dohoda publikovaná pod č. 103/1967 Sb. vstoupila v platnost dne 8. 9. 1967, avšak podle článku 10 této Dohody se ustanovení této Dohody vztahují též na osoby vyslané ke studiu v druhém státě před nabytím její platnosti. Podle čl. 1 Dohody smluvní strany na základě ujednání svých příslušných orgánů přijímaly studenty druhé smluvní strany k řádnému studiu a absolventy vysokých škol druhé smluvní strany, přičemž podle čl. 4 písm. c) mohli být vysláni studenti i do vyšších ročníků. V příloze k čl. 7 odst. 3 Dohody byla mezi vysílajícími a přijímajícími vysokými školami v ČSSR uvedena Univerzita 17. listopadu v Praze, a v Polsku Varšavská polytechnika ve Varšavě. Stipendium a částku ke krytí výloh spojených se studiem a další výhody zajišťoval vysílající stát a přijímající stát kromě jiného zajišťoval bezplatnou zdravotní péči.

Pokud tedy žalovaná a Městský soud v Praze nesprávně odkazuje na Úmluvu o sociálním pojištění mezi republikou Československou a republikou Polskou vyhlášenou pod č. 261/1948 Sb., lze konstatovat, že se v případě stěžovatele jednalo o obdobu institutu tzv. vyslaných pracovníků, kteří jsou vždy z aplikace smluv tohoto typu vyloučeni a

podléhají vnitrostátní právní úpravě; tyto doby studia v cizině jsou zhodnotitelné podle čs. právních předpisů.

V souzené věci navíc vydala žalovaná rozhodnutí po vstupu České republiky do Evropské unie, nebyla však povinná aplikovat Nařízení Rady č. 1408/71 a 574/72, jestliže doby pojištění stěžovatele byly získány pouze podle českých právních předpisů, jak zdejší soud osvětlí níže.

Nejvyšší správní soud uvádí, že po celou dobu studia, tj. od 15. 11. 1962 do 21. 4. 1966 byl stěžovatel nemocensky a důchodově pojištěn podle vyhl. č. 102/1957 Ú.l.

Studenti vysokých škol, ať již na území České republiky či v cizině, ani podle předpisů účinných do 31. 12. 1992, ani podle zákona č. 589/1992 Sb., účinného od 1. 1. 1993 nebyli z titulu účasti na důchodovém zabezpečení povinni k jakýmkoliv platbám do tohoto systému. K takovému zásahu nedošlo ani od 1. 5. 1990, kdy již pro výkon práce v cizině byla stanovena podmínka placení pojistného zákonem č. 110/1990 Sb. (ovšem nikoliv zpětně za doby před 1. 5. 1990, naopak § 169a zákona č. 100/1988 Sb. zachovává účinnost předpisů účinných před tímto datem pro všechny doby zaměstnání nabyté do 30. 4. 1990).

Klíčovým ustanovením pro vyřešení předložené právní otázky je ovšem ustanovení § 13 zákona č. 155/1995 Sb., jenž obsahuje pravidlo pro hodnocení dob studia získaných před 1. 1. 1996, které však bylo žalovanou i Městským soudem v Praze nesprávně vyloženo.

Podle § 13 odst. 1 tohoto zákona se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud za ni bylo zaplacené pojistné, a to nejdříve od zaplacení pojistného.

Uvedené ustanovení pak bylo novelizováno zákonem č. 425/2003 Sb., s účinností od 1. 1. 2004.

Podle § 13 odst. 1 v jeho znění od 1. 1. 2004 se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud za ni bylo zaplacené pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného.

Podle § 13 odst. 2 se za náhradní dobu pojištění považují též náhradní doby získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to pro dobu prvních 6 let tohoto studia po dosažení věku 18 let.

Zákon č. 425/2003 Sb. obsahoval v článku II. bodu č. 2 přechodné ustanovení, podle něhož o nárocích na důchody, které vznikly před 1. 1. 2004 a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o přiznání, odnětí nebo změně výše těchto důchodů za dobu před 1. 1. 2004, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle předpisů účinných před tímto dnem.

Stěžovateli, narozenému dne 30. 12. 1943, vznikl nárok na starobní důchod (věková podmínka) dne 30. 4. 2005. O jeho nároku bylo žalovanou rozhodnuto dne 24. 10. 2005. Je tedy zřejmé, že se vychází ze znění § 13 odst. 1 a § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění od 1. 1. 2004.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že zákon č. 425/2003 Sb., účinný od 1. 1. 2004, učinil z doby studia po dosažení věku 18 let získané před 1. 1. 1996, a to kdykoliv a kdekoliv před tímto datem, dobu náhradní (před tímto datem se jednalo o dobu pojištění, jež byla představována tzv. dobami zaměstnání získanými před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem). Dále upozorňuje, že i při posuzování obdobného skutkového stavu v případě vzniku nároku na starobní důchod před 1. 1. 2004 již dříve zdejší soud dovodil, že pro zápočet doby studia v cizině před 1. 5. 1990 nebylo nutné pojistné doplatit, byť se tyto doby posuzovaly jako tzv. doby zaměstnání (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 6 Ads 66/2007 – 50 ze dne 14. 10. 2008, www.nssoud.cz).

Osobám, které získaly dobu studia v cizině před rokem 1996, a kterým nárok na důchod vznikl po 31. 12. 2003, byla doba studia po 18. roce věku změněna na dobu náhradní (§ 13 odst. 1 věta před středníkem, § 13 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 425/2003 Sb.), a proto nepodléhá placení pojistného, neboť taková povinnost se může týkat jen dob zaměstnání podle § 13 odst. 1 věty za středníkem cit. zákona.

Z výše uvedeného tedy plyne, že názor žalované a Městského soudu v Praze o tom, že v případě stěžovatele nelze jím tvrzenou dobu studia v Polsku hodnotit, neboť za ni nebylo zapláceno do 31. 12. 1999 pojistné (čl. V. zákona č. 134/1997 Sb.), nelze považovat za správný.

Nejvyšší správní soud se zřetelem k výše uvedenému dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V dalším řízení Městský soud v Praze zruší napadené rozhodnutí žalované a zaváže ji právním názorem, aby stěžovateli započítla dobu studia v Polské lidové republice do náhradní doby pojištění od 15. 11. 1962 do 21. 4. 1966 (§13 odst. 1 a 2 zákona č. 155/1995 Sb. v jeho znění od 1. 1. 2004) v souladu s ust. § 110 odst. 3 s. ř. s.

V novém rozhodnutí o věci rozhodne Městský soud v Praze i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. listopadu 2008

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu